

מוסיקה בבית הכנסת

גלעד לקהילת
טיקטין
שאיננה עוד

בתוך גולת המגורה קמיעות של רבנים שכיהנו בטיקטין או נודמנו אליה, ביניהן קמיע שטמן בה המהרש"א, בימים שכיהן כרבה של טיקטין.

לפי המסורת הטיקטינית, קמיעות אלו שמרו על יהודי טיקטין מפני פורענויות. יום אחד, כשבית הכנסת היה מלא מפה לפה, ניתקה הנברשת ממקומה - אך באורח פלא נשמטה לצידה ולא פגעה באיש.

עם הכיבוש הנאצי, בית כנסת זה היה אחד המבנים הבודדים שניצלו, וזאת בשל העובדה שהפורעים הפולנים עקרו לצורכי הסקה את מדרגות העץ שהובילו לגג, ממנו מתחילים בהריסה. בית הכנסת הפך להיות מחסן נשק של הנאצים. במשך שנים עמלו על שיחזור ובידוק לפני שנה הסתיים שיחזור היכל בית הכנסת. עבודות השחזור התבססו על תמונות ארכיוניות משנות ה-20 וה-30 שנשמרו במכון אמנות פולנית של

האקדמיה הפולנית למדעים בוורשה.

כשהגענו לבית הכנסת, נערך בו קונצרט של מוסיקה יהודית. הקהל, ברובו מביאליסטוק, האזין ברוב קשב. אנו התבוננו בתערוכה המספרת את קורות יהודי טיקטין ותהינו היכן היו הוריהם בתקופת השואה, כאשר לקחו את כל יהודי העיירה לדרכם האחרונה אל יער לופחובה.

המראה היה כמעט סוריאליסטי, כאן תמונות של יהודי העיירה ופה יושבים פולנים ונהנים ממוסיקה יהודית. נדמה היה שהפסוקים על קירות בית הכנסת זועקים: "מה לכם פה?"

אנו מטיילים בעיירה שדבר לא נותר בה מלבד בית הכנסת ובית הרב ועוד כמה בתים שמזכירים שהייתה פה קהילה תוססת, חוצים את הנהר וצועדים לעבר יער לופחובה אליו הובל בסוף אוגוסט 1941 כל יהודי העיירה, אל 3 בורות ענקיים. על פי עדותם של פולנים מן הסביבה, לא שקטה האדמה מעל בורות ההריגה ימים מספר. רק מעטים שרדו: כך הושמדה תוך יומיים קהילת טיקטין העתיקה.

בעזבונו את קברות האחים שמנו לב כי צמרות העצים נעו במהירות עצומה, ובצאתנו מן היער לפתע שכחו הרוחות. האם נופפו לנו לשלום?

*ערב יום הקדיש הכללי - עשרה בטבת

כתבה זו מוקדשת לעילוי נשמתם של כל הקדושים שמתו על קידוש ה' בשואה, הי"ד

לתגובות, הערות ושאלות: דבורה מן,

מנהלת 'בעקבות קהילות ישראל' mdvora@013.net

בקרו באתר: wjcc בעקבות קהילות ישראל

מסע לפולין בעקבות העולם היהודי הוא מסע מטלטל. גם אם בחרת להתמקד בקורות הקהילות המפוארות, גם אם הינך עובר בינות לשדות הירוקים המהממים ביופים, אינך יכול שלא לחוש בריקנות הנוראה. הכל כל כך שקט. הפעם אנו חוצים את הגבול בין ליטא ופולין אל עבר טיקטין-

טיקטין. עיירה קטנה ושקטה, רחובות אחדים ממש נשתמרו והינם גלעד לשטעטל שהיה פעם יהודי. היום גויים מתגוררים בבתי היהודים המטים לנפול. גם ביתו של רב העיירה האחרון של טיקטין, הרב אבא סויאטיצקי הי"ד, נשתמר. מגן דוד עדיין נשאר מעל דלת הכניסה.

טיקטין - עיירה קטנה ליד ביאליסטוק, בצפון מזרח פולין, שוכנת על נהר הגרווה NARWA. הישוב היהודי בעיירה נוסד ב-1552. קהילת טיקטין הפכה להיות קהילה יהודית חזקה ולא פעם התכנס בה "ועד ארבע הארצות".

בטיקטין כיהנו רבנים ידועי שם, המפורסם שבהם הוא המהרש"א, ר' שמואל אליעזר איידלס (1565-1631). שמו התפרסם בכל העולם היהודי בעיקר בשל חידושי ופירושי על הש"ס, בהלכה ובאגדה. ביתו היה פתוח לכל דכפין, ועל פתח ביתו היה חקוק הפסוק: "בחוץ לא ילין גר, דלתי לאורח אפתח".

בשלהי המאה ה-19 היו בטיקטין 5,303 תושבים, כ-73% מהם יהודים. הגענו לבית הכנסת הגדול בטיקטין, שמבנהו שרד בשואה: זהו מבנה מפואר שהיום הפך למוזיאון וגם בית תרבות בו נערכים קונצרטים.

בית כנסת זה הוא אחד ממבני האבן העתיקים ביותר בטיקטין, כנראה נבנה לפני 400 שנה. ניצב במרכז העיירה, כמבצר החולש על כל סביבתו. הרצפה הייתה עשויה לבנים אדומות מיוחדות במינן והקירות היו מעוטרים בתפילות ופרקי תהילים מצוירים. ארון הקודש ודלת הברזל הכבדה היו מקושטים בפיתוחי אמן ומן התקרה השתלשלה שרשרת עבה, בסופה הייתה תלייה נברשת גדולה וכבדה, מרהיבה ביופיה. לפי המסורת הוטמנו

